

Bir hilal, bir ulduz, üç rəng

*Vurulmuş tərtəmiz alnından,
uzanmış yatıyor
Bir hilal uğruna, ya rəbb, nə
günəşlər batıyor...
(Mehmet Akif Ersoy)*

Bəlkə də dünyanın hansıa ölkəsində bayraq sadəcə simvoldur, dövlət rəmziidir, amma bizim üçün onun yeri, anlamı, məhiyyəti başqadır. Bayraq, onun uğrunda ölen atalarımızın, ərlərimizin, oğullarımızın, qardaşlarımızin qanıdır. Azərbaycan bayrağı bizim tariximiz boyunca verdiyimiz qurbanların, döyüdüyümüz savaşların, qazandığımız qələbələrin - ümumilikdə müstəqillik mübarizəmiz zamanı tökülen qanların simvoludur. Bayraq şərəfdür, ləyaqətdir, bələn-məz Vətən deməkdir.

Bayraqları bayraq edən...

Elə dəyərlər var ki, insanları eyni məqsəd ətrafında birləşdirərək kütłeni millət edir, fərdləri cəmiyyət edir. Elə dəyərlər var ki, "mən" anlayışını "biz" anlayışına çevirir. Əgər bu dəyərləri cəmiyyətdən uzaqlaşdırısaq, o cəmiyyət yene kütłə olacaq. Tariximizə nəzər saldıqda bunu çox açıq şəkildə görürük, milli-dini dəyərlərimizi formalasdırı, bizi "biz" edən bu dəyərlər, xalq olaraq bu günləri görmeyimizi təmin edən ən mühüm ünsürlərdir.

Bu dəyərlər milli varlığımızın xəmiridir. Bizi millət olaraq yaşıdan, yolumuzu işıqlandıran, böyük məqsədlərə çatmağımıza imkan verən, qələbə bəşərədən bu dəyərlərə sadiq olduğumuz üçün bu gün millət, xalq olaraq bir-birimizə bağlı qala bilmışik. Bunlardan mehrum olan xalq zaman keçdikcə millət kimi keyfiyyətini itirir, tarixdən yox olur. Bu dəyərlərə ürəkdən bağlı olmayan, lazımla gələndə canını və malını belə vətəni, bayraqı qorumaq üçün

deyə nalə çekdi" misali boşuna var olmayıb. Xan qızının Cənnət Bağında inləyen bülbül hekayəsini xatırlayı... Vətənə sahib olmaq lazımdır, amma vətənin olması yetərli deyil. Vətəndə istiqlal, azadlıq olmalıdır. Vətən azad olmalıdır, o azadlıq üçün əsrlər, minilliklər boyu nə qurbanlar verdik, nə əzablar çəkdik...

Al qırmızı bayraqdan 3 rəngli yenilməzə...

İlk dəfə üçrəngli bayraq ideyasını Azərbaycan istiqlaliyyətinin ideoloqlarından olan Əli bey Hüseynzadə gündəmə gətirib. Amma Cümhuriyyətin ilk bayraqı ay-

türk dünya tarixinin ən qədim ve müqəddəs qırmızı bayrağını Türkiye Cumhuriyyətinin dövlət bayrağı kimi əbədi olaraq rəsmiləşdirdi.

Sovet Azərbaycanının bayrağı əvvəlcə bütövlükə al-qırmızı rəngdə idi. Bu bayraq Sovet Azərbaycanının rəmzi kimi ilk dəfə 1920-ci ilde qəbul edildi. Bayrağın sol yuxarı küncündə sarı əypara və ulduz vardı. 1937-ci ildə latin hərfi ile AzSSR qızıl oraq və çəkicin alt hissəsinə əlavə edildi, amma 1940-ci ilde latin əlifbası ilə yazılan hərfələr Kiril əlifbası ilə əvəzləndi. Azərbaycan SSR-in

miyyət qurmaq, demokratianı inkişaf etdirmək, bir sözə müasirleşməni, inkişafə istəyi ifadə edir. XVIII əsrin sonlarında Fransa Bürüjua inqilabından sonra kapitalizmin inkişafı ilə bağlı Avropa ölkələrində böyük irəliliyələr baş verib. Həmin dövrə proletariatın kapitalizm quruluşuna qarşı mübarizəsi olub. Bu illərdə qırmızı rəng Avropanın simvoluna çevrildi. Bayraqımızdakı qırmızı rəng həm de bizim mübariziləyimizin, dönməzliyimizin, qorxmazlığımızın simvoludur. Bayraqımızın 3-cü rəngi olan yaşıl İslam silsiləsiyəsinə, İslam dininə mənsubluğumuzu, həmçinin yenidən dirçəllişi ifadə edir.

"göydə yeni əypara görünən zaman bizim üçün üsyanda qurtuluş gecəsi olacaq" sözələrini xatırlayın. Xürrəmilər, əyparanı yenidən doğulmaq, dirçəliş kimi xarakterizə edirdilər. Bəlkə də bayraqımızda onun təsviri tarixin həmin dərinliklərin qaynaqlanır.

Aypara həmçinin Bizans İmparatorlığının paytaxtı Konstantinopolun gerbi olub. Türklər 1453-cü ildə həmin şəhəri aldıqdan sonra həmin gerb Osmanlı İmpariyası tərəfindən islam dininin bir rəmzi kimi qəbul edilib ve həmin dində olan başqa xalqlara da keçib. Bayraqımızın üzerindeki əyparanı buna görə türk xalqlarının simvolu kimi də xarakterizə edirlər. Səkkizgözlü ulduzun mənasına gəlincə bu, "Azərbaycan" sözünün əski əlifbada yazılışı ilə bağlıdır. Belə ki, əski əlifbada "Azərbaycan" sözü səkkiz hərfle yazılır.

Tarixçilər həmçinin səkkizgözlü ulduzun mənasını belə açıqlayırlar: türkçülük, islamçılıq, çağdaşlıq, dövlətçilik, demokratiklik, bərabərlik, azərbaycançılıq və mədəniyyətlilik. Azərbaycan bayrağında ulduz Azərbaycan memarlıq üslubunda

bayrağının axırıcı versiyası 7 oktyabr 1952-ci ildə qəbul edildi. Bu, aşağı hissəsində horizontal göy zolaq olan SSRİ bayrağı idi. SSRİ süquta uğrayanadək bu bayraq Azərbaycanın rəsmi dövlət rəmzi oldu. 1991-ci ildə, müstəqilliyimizin bərpasından sonra Azərbaycan Respublikasının dövlət bayrağı 3 rəngli hazırkı bayraqımız oldu.

3 rəng, 3 amal

Bayraqımız bərabər enli üç üfüqi zolaqdan ibarətdir. Yuxarı zolaq göy, orta zolaq qırmızı, aşağı zolaq isə yaşıl rəngdədir. Qırmızı zolağın ortasında bayrağın her iki üzündə ağ rəngli əypara ilə səkkizgözlü ulduz təsvir edilib. Bayrağın eninin uzunluğu nisbəti 1:2-dir.

Bayrağın ilk rəngi olan mavi rəng Azərbaycan xalqının türk mənşəli olmasını bildirir, çünkü mavi rəng türkçülük ideyası ilə bağlıdır. Türklerin göy rəngə üstünlük verməsi ilə bağlı müxtəlif izahlar da mövcuddur. Orta əsrlərdə islam dindən türk dilli xalqların yaşadığı ərazilərdə saysız-hesabsız qədim abidələr də tikilib və bu abidələrin eksəriyyəti göy rəngdə olub. Bu baxımdan göy rəng, həm də simvolik mənə daşıyır. Göy rəng XIII əsrə Elxanilər dövrünün əzəmetini, onların zəfər yürüşlərini eks etdirirdi.

Özəmətli bayraqımızın ikinci rəngi olan qırmızı rəng müasir cə-

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkışafı Agentliyi

*Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkışafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə
"Azərbaycanın dövlətçilik tarixinin, milli
adət-ənənələrinin, elm və mədəniyyətinin
təbliği" "istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb*

geniş istifadə olunub və səkkiz güşə-səkkiz türk xalqının simvolu kimi tarixe işlənir.

Başqa bir izaha görə Ay (qəməri) təqvimini islam ölkələrində geniş istifadə olundığından Ay təqvimində tarixdə "Türk dövrü" kimi qalmış bir təqvim yaradılmışdır. Ay fazalarının təkrarlanması müdafiətə uyğunluq üçün təqvimdə hər səkkiz ildə üç dəfə (2, 5 və 7-ci illərdə) ilin axırıcı ayı olan Zilhəccəsinə 30-cu gün əlavə edilirdi. Bayraqımızdakı əypara işarəsinin buradan qaynaqlanma ehtimalı da istisna edilmir.

Lale Mehrali

qurban verməyə hazır olmayan bir cəmiyyət necə var ola bilər?

Bu yolda xalqımızın qəlbində dərin kök salan dəyərlərin ən başında vətən sevgisi, bayraq sevdası dayanır. Bayraq bizim qırmızı xəttimiz, alınmaz qalamızdır. Uğruna can verilən, yolunda qanlar tökülen 3 rəngli bayraqımız günümüzzədək keçdiyi məşəqqətlə yollardan sonra yene əzəmətlə dalgalanır.

Vətən sevgisi elə bir hissdir ki, bu hiss təkce insanlarda deyil, digər canlılarda da var. "Bülbülü qızıl dəfə, aylıq qızıl əyvan" - 1923-cü ildə Mustafa Kamal Ata-

duzu, al-qırmızı bayraq idi. Bu bayraqı tariximizde ilk dəfə Babək Xürrəmi qaldırmışdı. Babəkin qaldırıldığı qırmızı bayraq qəhrəman Azərbaycan oğulları tarix boyu dəha bir neçə dəfə dövlət bayrağı kimi qalıqaldırdılar. Bu bayraq Səfəvilər İmperiyası dövründə bir dəha ucaldıldı, 1908-ci ildə Cənubi Azərbaycan inqilabından sonra yaranan Azərbaycan Dövlətinin bayraqı kimi qəbul olundu. Azərbaycan Xalq Cumhuriyyətinin ilk rəsmi dövlət bayrağı oldu. Və nəhayət 1923-cü ildə Mustafa Kamal Ata-